

Dk. Craig Keener, Matendo, Hotuba ya 20, Matendo 18-20

© 2024 Craig Keener na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dk. Craig Keener katika mafundisho yake juu ya kitabu cha Matendo. Hiki ni kipindi cha 20 kuhusu Matendo sura ya 18 hadi 20.

Kumbuka kwamba Paulo aliligawanya sinagogi la Korintho kama vile pia ataligawanya sinagogi la Efeso katika sura inayofuata.

Hiyo ina maana kwamba jumuiya iligawanyika. Baadhi ya watu walimwamini na wengine hawakumwamini. Lakini wale ambao hawakufanya hivyo, hatimaye waligundua kuwa hakuna njia nyingine ya kumwondoa.

Basi, wakampeleka mbele ya Galio, liwali mpya wa Akaya, wakamshtaki kwa kufanya mambo na kusema kinyume cha sheria. Sasa, kitaalamu, ilikuwa ni maoni yao kwamba alikuwa anafanya kinyume na sheria zao. Huenda waliisema kwa njia isiyoieleweka ili kuifanya isikike kana kwamba ilikuwa kinyume na sheria ya Kirumi.

Lakini kwa vyovyote vile, huenda walitaka atengwe na jumuiya ya Wayahudi ikiwa ilikuwa ni kinyume cha sheria yao. Ikiwa Ukristo, kama vuguvugu la Kikristo, kama lingeweza kubishaniwa kuwa si la Kiyahudi, basi halitakuwa na ulinzi wa aina hiyo hiyo chini ya sheria ya Kirumi. Dini ya Kiyahudi haikuwa kitaalamu kile ambacho watu wengine wamekiita religio licita.

Yaani haikuwa kitaalamu unaita dini halali. Lakini kwa sababu ya ukale wake, ilionwa kuwa dini yenye kuheshimika na yenye sifa nzuri. Ikiwa vuguvugu la Kikristo lingechukuliwa kuwa limejitenga nalo, lingekuwa gumu sana kwani liliegemezwa kabisa na maandiko sawa na dini ya Kiyahudi.

Lakini ikiwa inaweza kuwa na hoja kwamba ilikuwa dini tofauti, basi inaweza kuonekana kuwa ibada mpya na kwa hiyo inatishia utulivu wa Dola ya Kirumi. Kwa hivyo huko Thesalonike ulikuwa na shtaka la maestras, uhaini, na sasa ni aina tofauti ya mkakati wa kisheria. Paulo alidai vuguvugu la Kikristo kama Dini ya Kiyahudi ya kweli, utimilifu wa kweli wa yale manabii wa Biblia walizungumza juu yake.

Galileo aliliona kuwa dhehebu la Kiyahudi tofauti na jinsi lilivyokuwa likishutumiwa kujitenga na Uyahudi na kinyume cha sheria zao. Na akasema hili linatakiwa kuwa suala la ndani la Kiyahudi. Wayahudi, kama vikundi vingine vya wageni wakaaji katika majiji, walionwa kuwa jumuiya yao wenyewe ambapo wangeweza kuhukumu mambo yao ya ndani.

Lakini ilipofikia sheria ya Kirumi, hapo ndipo Warumi wangeingilia kati. Kwa hiyo, alisema, inawabidi mjionee jambo hili wenyewe. Hili si jambo langu.

Kwa hiyo, katika kesi hii, haiendi kama Pilato ambaye alishawishiwa katika Luka sura ya 23. Badala yake, hii ni kesi ambapo sheria ya Kirumi na haki ya Kirumi ni kweli kufuatwa kinyume na masuala ya kisiasa. Na hiyo inaweza kuwa kwa sehemu kwa sababu jumuiya ya Wayahudi haikuwa na nguvu nyingi za kisiasa huko Korintho.

Inaweza pia kuwa kwa sababu Galileo hakupenda jumuiya ya Wayahudi na kwa hakika alikuwa na mfano ndani ya Roma kwa sababu ya kufukuzwa kwa Klaudio. Kwa hiyo, katika 18:14, unajua, Wayahudi waliohukumiwa na mahakama za Kiyahudi wangeweza kukata rufaa Rumi kila wakati. Lakini katika kesi hii, uamuzi wa Galio ni kwamba hawakuwa tu, hili lilikuwa suala la Kiyahudi tu.

Hili halikuwa jambo ambalo lingeweza kuchukuliwa zaidi ya hilo. Uamuzi wa Galileo, tofauti na uamuzi wa mitaa wa politarchs wa Thesalonike au mahali pengine, uamuzi wa Galileo haungekuwa wa eneo hilo tu kwa sababu alikuwa gavana. Na kwa hivyo hii ingeweka mfano wa juu zaidi katika mahakama za Kirumi hadi wakati wa Nero.

Na Nero alikuwa, baada ya wakati wa Nero, Nero hakuwa na sifa nzuri sana, lakini kwa bahati mbaya, aliweka baadhi ya mifano ambayo ilileta mateso. Matendo 18 mstari wa 16 na 17. Je, nini kinatokea kwa washtaki wa Paulo? Inaonekana wanapigwa badala ya Paulo.

Domitian aliwaadhibu washtaki wa Josephus mwenyewe, washtaki Wayahudi wa Josephus. Maliki mmoja aliwaua Wasamaria ambao walikuwa wamewashtaki viongozi wa Kiyahudi. Wagiriki walikuwa haswa dhidi ya Wayahudi, na Wasemiti, ingawa walikuwa chini ya Wagiriki huko Alexandria, ikiwa unasoma juu ya Flaccus na kadhalika.

Lakini kuna uwezekano mwingine. Labda jumuiya ya Wayahudi ilikuwa ikitumia nidhamu ya sinagogi dhidi ya kiongozi wao wenyewe. Vyovyote iwayo, Sosthenes anapigwa, iwe ni kundi la watu wenye hasira la Wagiriki ambalo gavana anapuuza tu, au kama ni wanachama wa jumuiya ya sinagogi wanampiga kiongozi wao kwa kuwaingiza katika hilo.

Inafurahisha ingawa jina la kiongozi, si jina halisi la kawaida, Sosthene, linajitokeza katika mojawapo ya barua za Paulo kama mtumaji mwenza wa barua kwa Wakorintho. Na kwa hiyo, inadokeza kwamba akawa muumini. Labda alikuwa muumini tayari wakati huu au akawa mmoja.

Na Luka haelezi haswa ni nini maelezo ya kile kinachoendelea hapa. Sura ya 18, mstari wa 24 hadi sura ya 19 na mstari wa 7. Na hapa nitakuwa nikiharakisha. Apolo anatofautishwa hapa na wafuasi wengine wa Yohana.

Apolo anafundishwa kwa ukamilifu zaidi njia za Yesu. Na kisha anatoka Efeso hadi Korintho na kubishana hadharani huko na ni mzungumzaji mzuri sana wa hadharani, mzungumzaji mzuri sana wa hadharani, kama unavyoona pia kutoka kwa 1 Wakorintho. Kwa nini Apolo abatizwe tena baada ya kufundisha zaidi kuhusu Yesu jinsi wafuasi wengine wa Yohana katika 19 :1 hadi 7 wanavyobatizwa tena? Vema, ni kwa sababu walikuwa Wabaptisti naye alikuwa Mwanglikana.

Hapana, natania tu. Ni kwa sababu katika 18:25, vema, hivi ndivyo ninavyofikiri. Mnamo 18:25, alikuwa na shauku katika Roho.

Inaweza kutafsiriwa na watoa maoni wamegawanywa katika hili, ambayo inaweza kumaanisha kwamba alikuwa na shauku katika roho yake mwenyewe. Lakini kutokana na matumizi ya kawaida ya Luka na hata kupewa matumizi sambamba kidogo katika Warumi sura ya 12, nadhani pengine ina maana kwamba alikuwa na shauku katika Roho, katika Roho wa Mungu, Roho Mtakatifu. Na kwa hiyo, tayari alikuwa amempokea Roho.

Huenda hakujua mengi kuhusu Yesu, lakini alijua vya kutosha na alikuwa amempokea Roho. Kwa habari ya hawa wafuasi wengine wa Yohana, wote wawili walikuwa wamepokea ubatizo wa Yohana. Walisema katika sura ya 19:2, hata hatujasikia kama Roho Mtakatifu ni.

Hiyo ni, kama Roho Mtakatifu anapatikana tayari. Namaanisha, kama wangejua lolote kuhusu Uyahudi, walijua kwamba kulikuwa na Ruah HaQodesh, Roho Mtakatifu. Na kama wanafunzi wa Yohana, wangejua angalau unabii wa Yohana kuhusu ubatizo unaokuja wa Roho Mtakatifu.

Lakini inaonekana hawakujua kwamba Mbatizaji wa Roho alikuwa amekuja. Kwa hiyo, Paulo anawaeleza hilo. Kwa upande wao, bado hawajampokea Roho hadi Paulo awabatize, aweke mikono juu yao, na ndipo wampokee Roho.

Ubatizo wa Yohana ulihesabiwa kwa Apolo kwa sababu tayari alikuwa na Roho. Kwa hiyo, hakuhitaji kubatizwa tena, lakini hawakuhitaji. Na hivyo, walikuwa na kwenda kutoka ubatizo wa Yohana kwa zaidi hasa ubatizo wa Kikristo.

Na kisha walipojazwa na Roho, na tena, palikuwa na sehemu nyingi za maji huko Efeso, lakini walijazwa na Roho. Naye Paulo akawawekea mikono, nao wakanena kwa lugha na kutabiri. Tena, msisitizo huu wa kunena kwa kuongozwa na Roho, kwa kutiwa nguvu na Roho, kwamba sasa wangekaribishwa kujiunga na misheni hata haraka sana baadaye.

Sasa, kuna mgawanyiko wa mawazo. Baadhi ya watu wanafikiri kwamba wanafunzi hao ambao ndio kwanza walijua ubatizo wa Yohana walikuwa wanafunzi Wakristo, na wengine wanafikiri kwamba walikuwa wanafunzi wa Yohana tu. Na imegawanyika.

Nadhani wengi wetu wanafikiri kwamba walikuwa wanafunzi wa Yohana na walikuwa bado hawajaongoka. Lakini hilo ni suala jingine la mjadala. Kwa hivyo, ninaharakisha kwa Matendo mengine yote na kusonga mbele zaidi katika Matendo 19.

Mstari wa 9, shule ya Tirano. Baadhi ya watu wanafikiri kwamba shule hapa inaweza kuwa jumba la chama lililopewa mlinzi wake. Ni jambo linalowezekana, lakini wasomi wengi wanafikiri, nadhani, ikiwa ni pamoja na msomi ambaye awali alipendekeza kwamba wasomi wengi wanadhani kuwa ni ukumbi wa mihadhara.

Na ukumbi wa mihadhara uliitwa Tirano. Tirano anaweza kuwa mmiliki, mwenye nyumba, au angeweza kuwa mhadhiri. Na Tyrannus labda ni jina la utani.

Inaonekana mara nyingine chache katika Efeso, lakini pengine ni jina la utani, pengine kumaanisha kwamba mtu huyu alikuwa jeuri halisi. Ikiwa alikuwa mhadhiri, alikuwa kama mmoja wa walimu hao kwamba bora ufanye bidii ikiwa utamchukua profesa huyo, sivyo? Kwa hivyo, labda kwa kuzingatia njia za kawaida za kufanya mambo huko Ionia, ambayo ilijumuisha Efeso, labda alikuwa amemaliza jumba hilo au yeyote aliyekuwa akiitumia ilifanyika kabla ya 11 asubuhi Hapo ndipo maisha ya umma katika miji ya Ionian yalipoisha. Huenda Paul alifanya kazi yake ya mikono hadi saa 11 alfajiri na kisha akatumia shule mchana na kadhalika.

Kwa kawaida watu wangevunja saa sita mchana kwa ajili ya kupumzika, kulala, kulala kidogo tu, kula, au nyakati nyingine zote mbili. Ndiyo maana katika Matendo 26, unapomwona Paulo alikuwa akisafiri saa sita mchana, ina maana aliona utume wake kuwa wa dharura kabisa. Naam, Paulo hapa ni kielelezo cha mwalimu aliyejazwa na roho.

Anafundisha. Anatumia sehemu za kufundishia ambazo tayari zilipatikana katika utamaduni wake. Anazungumza kama mhadhiri, kama mwanafalsafa wa Kikristo, kwa sababu watu walikuja na kusikiliza wanafalsafa.

Kwa hiyo, angekuwa na wanafunzi wake mwenyewe, na kisha watu wengine wangeweza kuingia na kusikiliza ikiwa walitaka, na labda walifanya. Na hii iliathiri mkoa mzima. Ilikuwa inaathiri Efeso moja kwa moja, lakini pia watu wengine walikuwa wakitoka Efeso.

Neno la Bwana lilikuwa likienea katika eneo hilo lote, katika jimbo lote la Kirumi la Asia, ambalo lilikuwa mojawapo ya majimbo yenye utajiri mkubwa katika Milki ya Roma. Efeso lilikuwa jiji maarufu zaidi katika Asia Ndogo, katika jimbo la Kirumi la Asia. Na hivyo, tunasoma kwamba pia miujiza ilikuwa ikitendeka kupitia kwake.

Ilikuwa inafundisha. Ilikuwa pia huduma ya miujiza. Na hapa inaonekana kufikia kiwango kile kile ulichokuwa nacho katika Matendo ya Mitume 5. Kwa sababu hii, kwa sababu ya miujiza inayofanyika na utoaji wa pepo unaofanyika, baadhi ya watoa pepo wa Kiyahudi wanaamua, vizuri, hebu tumwige yeye.

Hebu tufanye alichofanya. Mbinu za Kiyahudi za kutoa pepo mara nyingi zilitumika kama mzizi unaonuka au aina fulani ya harufu mbaya sana kumtoa pepo, na kumfanya pepo huyo kukimbia. Una hiyo huko Tobit.

Pia umeishuhudia katika Josephus, Antiquities 8, naamini. Pia, mbinu za Kiyahudi za kutoa pepo zilitumia uombaji wa majina. Kwa hivyo, kwa mfano, mtu fulani katika Mambo ya Kale 8 anatumia pete ya uchawi ya Sulemani na anafukuza pepo eti kwa jina la Sulemani.

Wakristo wa mapema, wangetoa pepo kwa jina la Yesu. Lakini hiyo ilimaanisha kwamba walikuwa wameidhinishwa na Yesu. Mtu ambaye kwa kweli hajaidhinishwa na Yesu hana mamlaka hayo, hana uwezo wa kutumia jina hilo.

Paulo alikuwa mfuasi wa Yesu. Mimi si mmoja wa wanafunzi wa asili. Ninatumia mfuasi kwa maana ambayo inatumika katika Matendo kwa ajili ya harakati za wafuasi wa Yesu.

Lakini wana saba wa Skewa hawakuwa. Sceva lilikuwa jina la Kilatini. Na anasemekana kuwa kuhani mkuu wa Kiyahudi.

Josephus alitumia makuhani wakuu au makuhani wakuu, archiarius katika wingi. Lakini swali linazuka hapa, ikiwa mtu huyu kwa ujumla alitoka katika familia ya kikuhani ya kiungwana, au ilisemekana tu kuwa hivyo. Yalikuwa tu madai ambayo alitoa ili kuajiri watu wengi zaidi ili kuwatumia wafuasi wake au labda walikuwa wanawe halisi.

Inaweza kueleweka kwa njia yoyote. Lakini inakufanya ufikirie Luka sura ya 11, ambapo Yesu anasema, wana wenu huwafukuza kwa nani? Na katika hali hiyo, Yesu anasema, mimi siwafukuzi kwa Beelzebuli. Katika simulizi hili, wana wao hawana uwezo wa kuwafukuza.

Kwa kweli, kinaya ni kwamba si pepo anayetolewa. Ni watoa pepo wanaofukuzwa. Kwa vyovyote vile, ulinganifu ulikuwa wa kawaida katika uchawi wa Kiyahudi ambapo ulichanganya pamoja uchawi wa kimapokeo na majaribio ya kutumia jina kuu la Mungu mkuu.

Watu wengine walijaribu kufanya hivyo pia, wakifikiri wangeweza kujifunza kutokana na uchawi wa Kiyahudi. Tena, hawa sio Wayahudi walio wengi, bali ni wachache tu

waliokuwa wakifanya uchawi, lakini walikuwa miongoni mwa watu waliosifiwa sana nyakati za kale. Vema, tumekutana na jambo hili mara chache katika Matendo.

Ninamaanisha, umekutana na Simoni Mchawi, Matendo sura ya 8, huko Samaria, si Myahudi, lakini karibu na hilo. Tumekutana na Elimas bar Jesus katika Matendo sura ya 13. Na sasa tuna hawa Wayahudi watoa pepo ambao pia wanafanya mambo ambayo dini kuu ya Kiyahudi, angalau katika Uyahudi na Galilaya, haingekubali.

Na hoja inaonekana kuwa, tazama, unataka kutulalamikia sisi wafuasi wa Yesu ambao ni watenda miujiza. Kwanini usiwalalamikie hawa watu? Kwa sababu kwa kweli tunafuata maandiko. Hatufuati mazoea ya aina hii.

Lakini kwa hali yoyote, na kufukuza pepo kuliendelea kuwa kawaida. Kutoa pepo kwa jina la Yesu na wafuasi wa Yesu kulikuwa na matokeo mazuri sana, hata hivyo, ikilinganishwa na majaribio mengine ya kutoa pepo, hivi kwamba mwishoni mwa karne ya nne, hiyo ndiyo ilikuwa sababu kuu ya kugeukia Ukristo, ilikuwa kutoa pepo na uponyaji. Sasa, hili la kutumia jina kutoa pepo, wanajaribu kutumia jina la Yesu kuzitoa roho hizi, na hawafanikiwi kwa sababu pepo anazungumza na mtu huyo na kusema, Yesu namjua.

Nimesikia habari za Paulo, lakini wewe ni nani? Kwa maneno mengine, huna idhini ya kutumia jina hili. Na aliweza kusema. Naye akawarukia na inaonekana akawavua nguo kadhaa hata wakavuliwa uchi kwa aibu na wakakimbia.

Unaweza pia kukumbuka kile Yesu alisema kuhusu jinsi anavyotoa pepo na kizazi hiki ni kama kuwaalika warudi mara saba zaidi. Kwa hiyo, anawafukuza. Na neno likaenea kwa jina la Bwana Yesu likatukuzwa kwa sababu watu walitambua kuwa jina la Bwana Yesu halikuwa kama jina la roho ya juu ili kutawala roho ya chini.

Jina la Bwana Yesu halikuwa fomula fulani ya kichawi. Jina la Bwana Yesu lilikuwa idhini kwa wafuasi wake wa kweli. Na hiyo inaweza kuwa ndiyo sababu Paulo anapoandikia Efeso baadaye, kuna mgawanyiko kati ya wasomi, lakini mimi ni miongoni mwa wale wanaofikiri kwamba Paulo aliandika barua kwa Waefeso.

Katika Waefeso sura ya kwanza, anawaandikia watu. Pengine haikuwa tu Efeso pekee, lakini kwa eneo karibu na Efeso pamoja, lakini kwa hakika Efeso ilikuwa moja ya miji ambayo ilikuwa hasa kushughulikiwa ndani ya mazingira ya jimbo la Kirumi la Asia. Anahutubia watu ambao wametoka mara nyingi katika mazingira ya uchawi.

Wanaogopa nguvu hizi za kiroho. Na Paulo anawakumbusha kwamba Kristo ameinuliwa juu ya kila enzi na mamlaka, kila tawala na mamlaka, anasema, na kila jina linalotajwa, kila jina linaloitwa, jina la Yesu liko juu zaidi. Na ndiyo maana anaweza kuendelea kusema kwamba tumetawazwa pamoja na Kristo katika ulimwengu wa roho ulio juu sana kuliko mamlaka hizi.

Hatuna cha kuogopa kutokana na nguvu hizi za kiroho. Naam, kutokana na hili, watu wengi walileta pamoja vitabu vyao vya uchawi ambavyo walikuwa wakitumia kujaribu kuendesha roho na kadhalika. Na inasema kwamba walikiri mazoea yao.

Naam, baadhi ya wasomi wamebainisha, kwamba ingawa maneno hayapaswi kumaanisha hivi, labda ni pamoja na kufichua tahajia zao kwa sababu maneno bila shaka yanaweza kujumuisha hilo katika vyanzo vya kale. Uchawi wa kufichua, ulinyima uchawi wa nguvu zao. Hiyo ilikuwa angalau imani.

Kwa hiyo, wanakusanyika pamoja na vitabu vyao vya kichawi na kuvichoma moto. Naam, vitabu vya kuchoma vilitumiwa mara nyingi katika nyakati za kale ili kukataa yaliyomo. Kwa hivyo, hii ni njia ya watu kusema, hatutaki kuwa na uhusiano wowote na hii tena.

Tunafuata njia ya kweli. Kwa hiyo, matokeo ya Paulo kwa Efeso yalikuwa makubwa. Ilikuwa inaathiri jamii nzima.

Kiasi cha vitabu vilivyochomwa, kuchomwa hadharani, kiasi kilikuwa drakma 50,000 au karibu mshahara wa siku 50,000 kwa mfanyakazi wa wastani wa kilimo. Hiyo ilikuwa vitabu vingi vya kichawi vilivyochomwa. Na pengine ilifanya tukio kubwa la umma.

Baadhi ya watu wanabishana kuwa si vitabu haswa, bali ni Ephesia Gramata. Hizi zilikuwa maandishi ya kichawi ya mafunjo au tahajia zilizokunjwa kwenye mitungi midogo au loketi zilizovaliwa shingoni au kwingineko kama hirizi. Ephesia Gramata, neno hili mara nyingi limehusishwa na wasomi wengi na fomula za kichawi ambazo zinaweza kutumika kwa njia hii.

Kwa hivyo, iwe ni vipande vidogo vya mafunjo au mafunjo ya kichawi au kama ni kitu kikubwa zaidi, kwa vyovyote vile, watu wanakataa yaliyomo katika hili. Lakini mzozo mkubwa unaishia kuja na dini za mitaa. Katika kesi hii, sio sana kutoka kwa kuhani hadi kwa dini ya ndani, lakini kwa sababu za kiuchumi, kwa sababu ni kukata katika biashara ya watu.

Artemi wa Efeso, mistari ya 24 hadi 27. Wengine wamependekeza, kwa sababu ya viambatisho vya bulb kwenye matiti yake na sanamu, kwamba Artemi wa Efeso alikuwa mungu wa uzazi. Wengine humtofautisha na Artemi wa Kigiriki safi wa Efeso.

Wamependekeza kuwa viambatisho vya balbu vinamaanisha kuwa ana matiti mengi au kwamba ni aina fulani ya mayai ya uzazi au kitu kinachoashiria uwezo wa kuzaa. Walakini, pia kuna sanamu ya Zeus iliyo na kitu kama hiki, ambacho kinaonyesha kuwa labda haikuwa hivyo. Ninapenda utani kwamba labda alihitaji tu daktari wa ngozi.

Lakini kwa hali yoyote, katika vyanzo vya fasihi, yeye bado ni mwindaji bikira. Yeye si mungu wa uzazi hata kidogo. Na vyanzo vyote tulivyo navyo ambavyo vinaweza kufasiri mchoro kutoka nyakati za kale vinapendekeza kwamba hapana, yeye si mungu wa kike wa mambo ya ndani ya Anatolia.

Yeye ni Artemi tu, kimsingi Artemi wa Kiyunani, lakini kwa njia maarufu huko Efeso. Katika mstari wa 35, karani wa jiji anazungumza juu ya sanamu ya Artemi kama sanamu iliyoanguka kutoka mbinguni. Kwa hivyo, wengine wamependekeza labda ni meteorite.

Lakini kuna sanamu nyingi ambazo zilisemekana kuwa zilianguka kutoka mbinguni zamani, na hizo hazikuwa meteorites. Nyingi kati ya hizi zinazodhaniwa kuwa sanamu kutoka mbinguni, zilichongwa tu na watu. Kwa hivyo, hii inaweza kuwa sawa pia.

Na zaidi ya hayo, inafurahisha kwamba huko Efeso, ingawa kuna sanamu nyingi ambazo zilisemekana kuwa zimeanguka kutoka mbinguni, hatusomi juu ya hii mahali pengine popote. Kwa hiyo karani wa jiji anasema, akiona kwamba mambo haya hayawezi kukanushwa, na hadhira ya Luka inacheka, ha ha, mambo haya ni ya kukanushwa sana. Lakini kwa vyovyote vile, sanamu yake ilijulikana sana.

Kulikuwa na sanamu nyingi ndogo ambazo zilitengenezwa kuiga sanamu kubwa. Hekalu lake lilikuwa kati ya maajabu saba ya ulimwengu wa kale. Haikuwa kubwa kama hekalu la Yerusalemu, lakini kulikuwa na chuki nyingi dhidi ya Wayahudi kwa sababu waliamini katika Mungu mmoja tu.

Kwa hiyo, huyu alifanya maajabu saba na hekalu la Yerusalemu halikufanya. Mara nyingi huhesabiwa, kulingana na kile unachohesabu ndani yake, msingi mzima au hekalu sahihi, lakini mara nyingi huhesabiwa kwa futi 420 kwa futi 230. Hiyo ni mita 130 kwa mita 70.

Ni takriban mara nne zaidi ya hekalu maarufu la Athene kwa Athena, Parthenon. Kwa hiyo, hili ni hekalu kubwa. Haikuwa katika jiji sawa.

Kulikuwa na njia ambayo ungeweza kuchukua, njia takatifu kuelekea kando ya hekalu, kama maili moja na nusu au kilomita 2.4 kaskazini mashariki mwa jiji. Walikuwa na mwezi wa pekee wakfu kwa Artemi, na sherehe za pekee zilizowekwa kwa ajili ya Artemi, kutia ndani kuzaliwa kwake, tarehe iliyodhaniwa ya kuzaliwa, na kadhalika. Na huyu ndiye Artemi wa Efeso, ambaye Asia yote na ulimwengu humwabudu, 19:27.

Naam, ingawa Artemi, Artemi wa Kiyunani, aliabudiwa kila mahali, toleo la Efeso la Artemi kwa hakika liliabudiwa ulimwenguni kote pia. Kuna zaidi ya sehemu 30 katika

ulimwengu unaojulikana, mahali tunapojua, ambapo hasa Artemi wa Efeso aliabudiwa na sio tu Artemi kwa ujumla. Wamishonari walieneza ibada hiyo.

Sasa mara nyingi hawa walikuwa wafanyabiashara na walipata tu ndoto au kitu kutoka kwa Artemi na wangeenda na kueneza hilo. Lakini Wayahudi waliozunguka Milki ya Roma walijua kuhusu Artemi wa Efeso. Huyu alikuwa mungu aliyejulikana sana.

Lakini kinachochochea ghasia hizo ni masuala ya uchumi na uchumi. Demetrio hapa anawaita pamoja mafundi wenzake. Anaonyeshwa kama demagogue na Luka.

Demagogi katika fasihi za kale hawakuangaliwa vibaya sana, hasa katika Milki ya Roma, wakati watu waliochochea makundi, watu waliochochea ghasia wangeweza kushtakiwa kwa uchochezi. Demetrio hapa anaongea kama demagogue. Maneno ya hotuba yake ni ya watu wengi sana, ambayo yalidharauliwa sana na wasemaji wa zamani.

Lakini alikuwa mtengenezaji wa vihekalu vya fedha. Sasa madhabahu mengi ambayo wanaakiolojia wamepata ni terracotta, madhabahu ya ukumbusho ya Artemi. Hiyo ni, waliiga hekalu halisi la Artemi kama aina ya ukumbusho ambao watalii wangeweza kuchukua nao, na mahujaji wangeweza kuchukua nao.

Lakini fedha ilikuwa ya kifahari zaidi. Kwa hivyo, miongoni mwa watengenezaji wa madhabahu, yeye ni miongoni mwa watengenezaji matukufu wa madhabahu. Lakini bado ni mfanyakazi.

Anaweza kuwa mfanyakazi wa fedha, ambaye alikuwa miongoni mwa tabaka zilizoheshimiwa sana za mafundi, lakini bado ni fundi. Hivyo, yeye si sehemu ya wasomi per se. Anapozungumza juu ya biashara kama hizo, inaweza kuwa wengine walihusika katika kutengeneza madhabahu.

Huenda walikuwa wengine waliohusika katika kutengeneza, huenda walikuwa wengine waliokuwa wafua vyuma. Tuna sanamu nyingi za dhahabu na fedha za Artemi kutoka zamani. Kando na kuwa na madhabahu, pia tuna sanamu za kilo 1.4 hadi 3.2.

Kweli, maswala ya kiuchumi yanaweza kusababisha kukosekana kwa utulivu. Hata huko Roma, ambapo waliagiza watoto wengi wa nafaka huko Misri, ambapo nafaka nyingi zilikuzwa, mara nyingi walikua na njaa. Hata huko Roma, ambako walijaribu kuweka kila mtu furaha na kuweka mambo imara, hasa katika moyo wa himaya, kulikuwa na wakati mwingine ghasia nafaka.

Kweli, hapa, uchumi unahusika. Riziki yao inahusika katika kutengeneza madhabahu haya ya fedha. Na pia tunajua mifano mingine ya shida katika Efeso kutokana na matatizo ya kiuchumi wakati huu.

Kulikuwa na baadhi ya watu ambao walitumia vibaya baadhi ya fedha kutoka kwa Hekalu la Artemi, ambalo lilikuwa na mashamba makubwa. Na hii ikawa kashfa kubwa miaka michache tu kabla ya matukio yanayosimuliwa hapa. Kwa hivyo, kila kitu kinafaa kabisa na kile tulicho nacho hapa.

Na inafaa kile tunachojua zamani. Inalingana na kile tunachojua kuhusu sehemu zingine za ulimwengu. Matendo sura ya 16, kumbuka kwa nini Paulo na Sila walikamatwa na kupigwa? Kwa sababu walivuruga uchumi wa mtu ambaye alikuwa anazungumza na roho ya Pythonists.

Walivuruga uchumi wa dini ya kipagani. Na hiyo ni kweli hapa. Imetokea katika maeneo mengine tofauti.

Ilitokea wakati mmoja niliwahi kufanya kazi katika misheni ya mitaani ambapo tulifanya kazi na watu mitaani na kusaidia watu mitaani na kuwalisha na kadhalika. Na eneo moja tulipokuwa, kulikuwa na sehemu ambayo ilishughulika sana na mazoea ya ngono ambayo yamekatazwa katika Biblia. Na walikuwa wakilalamika kuwa tuko karibu nao sana na hivyo kuwaingilia wateja wao na biashara zao.

Na hivyo, kwa sababu ya ushawishi wao wa kiuchumi na kwa sababu tulikuwa tukiwasaidia watu bila malipo, tulilazimika kuhamia eneo lingine jijini. Kwa hiyo, mambo kama haya hutokea. Naam, watu walikuwa waaminifu sana kwa Artemi wa Efeso.

Namaanisha, hii ilikuwa sehemu ya uaminifu wao kwa raia. Uaminifu wa raia ulikuwa jambo kubwa wakati huo. Ilikuwa kama utaifa.

Na ghasia zingeenea kirahisi ukigusia kitu kama uzalendo. Hasa kwa kuzingatia muundo wa karibu na wa umma wa jamii ya zamani ya mijini, neno lilisafiri haraka. Mashirika ya biashara yalikuwa sehemu moja ambayo wangeweza kusafiri haraka.

Na umati unaishia kwenye ukumbi wa michezo. Sasa, kuna sehemu mbili ambazo zimependekezwa kulingana na mabaki ambayo yamepatikana ya mahali ambapo Demetrio anaweza kuwa au mahali ambapo chama ambacho alikuwa akihutubia kinaweza kuwa. Moja iko kwenye Mtaa wa Arcadius au ule ambao baadaye ulijulikana kama Mtaa wa Arcadius, ambao ni barabara inayopita moja kwa moja kutoka bandarini hadi ukumbi wa michezo.

Nyingine iko karibu na soko, ambayo pia iko kando ya ukumbi wa michezo. Kwa vyovyote vile, hawakuwa na umbali wa kwenda huku wakichochewa. Soko lilikuwa karibu na ukumbi wa michezo.

Ingekuwa imejaa watu. Kwa hiyo, ukiingia sokoni unaanza kupiga kelele mambo haya, unaweza kuzusha ghasia haraka sana. Na ukumbi wa michezo, wangeweza kuingia haraka sana.

Ukumbi wa michezo ulikuwa mkubwa. Unaweza kuiona kutoka bandarini. Kwa kweli, bado unaweza kuiona kutoka mahali ambapo bandari ilikuwa.

Bado unaweza kuiona kutoka hapo leo. Ilikuwa na uwezo wa kukaa zaidi ya 20,000. Wakati mwingine tumesema 25,000, lakini hiyo ilikuwa ni baada ya upanuzi fulani baadaye katika karne ya kwanza.

Kwa hivyo, katika hatua hii, inaweza kuwa sio 25,000 bado, lakini zaidi ya 20,000, ambayo inaonyesha kwamba idadi ya watu wa Efeso inaweza kuwa mahali fulani karibu 200,000 wakati huu. Lakini ilikuwa sawa na soko lililojaa watu. Jumba hilo la maonyesho lilitumiwa kwa makusanyiko ya raia, makusanyiko ya kiraia ya kawaida ambayo yalikutana mara kwa mara, na nyakati fulani makusanyiko ya kiraia yasiyo ya kawaida ambapo mtu angeweza kuitisha tu mkutano.

Na inaonekana kwamba baadhi ya watu wanakimbilia kwenye jumba la maonyesho la Efeso. Tunajua mengi kuhusu Efeso kutoka kwa maandishi ya Efeso, ambayo yamechapishwa katika idadi kubwa ya maandishi ya Efeso. Lakini inaonekana baadhi ya watu wanaokimbilia kwenye ukumbi wa michezo wanadhani ni mkusanyiko usio wa kawaida ambao umeitwa kushughulikia suala.

Hawana wazo. Ni umati tu. Hawajui kinachoendelea.

Kama tu katika Matendo sura ya 21 wakati wa ghasia, una maoni tofauti kuhusu kile kinachoendelea. Hiyo wakati mwingine hutokea wakati una ghasia. Baadhi ya watu wapo na wana kutoelewa masuala halisi nyuma yake.

Waasia katika mstari wa 31, wanafunzi wa Paulo hawakutaka aingie kwenye ukumbi wa michezo na hasa Waasia hawakutaka aingie. Demetrio hakuwa na uwezo wa kumpata Paulo, lakini walikuwa wamewakamata waandamani wawili wa Paulo na kuwakokota kwenye ukumbi wa michezo ili kuwashtaki. Waasia walikuwa, wengi wao walikuwa makuhani wa ibada ya kifalme huko Asia.

Sio kwamba Asiarchs moja kwa moja walikuwa hivyo, lakini walichukuliwa kutoka kwa kundi moja, watu sawa wasomi ambao mara nyingi walitoa michango mikubwa na kadhalika. Ibada ya maliki ilikuwa suala kuu huko Efeso. Limekuwa suala kuu tangu Augustus.

Walipata hekalu la kwanza la kifalme huko Asia Ndogo huko Efeso. Naam, kwa nini hawa Waasia walikuwa marafiki wa Paulo? Marafiki wanaweza kumaanisha mambo tofauti hapo zamani. Ulikuwa na marafiki ambao walikuwa rika.

Kwa kawaida ubora wa Kigiriki wa hayo ulikuwa ni siri zako zinazoshirikiwa. Unaweza hata kuutoa uhai wako kwa ajili ya mtu mwingine au kuwa tayari kufa pamoja. Ulishiriki vitu vyote kwa pamoja.

Hilo ndilo lilikuwa wazo bora la Kigiriki. Lakini pia ilikuja kuwa msemu, haswa katika tamaduni ya Kirumi, lakini pia katika tamaduni ya Wagiriki, kwa walinzi na wateja, kwa wafadhili katika ulimwengu wa Ugiriki na wategemezi wao. Kweli, Waasia, sehemu ya njia ambayo walipata heshima na maandishi yangewekwa wakfu kwao ilikuwa mchango wao kwa kazi za umma.

Lakini pia wanaweza kuwa wale ambao sisi wakati mwingine tunawaita leo walinzi wa sanaa au walinzi wa elimu. Walifadhili mambo kwa manufaa ya umma. Naam, huyu hapa Paul.

Yeye ni mwalimu maarufu. Ni njia gani bora ya kujipatia heshima kuliko kusaidia kumfadhili mwalimu huyu maarufu ambaye anapendwa sana. Ana sifa kubwa.

Miujiza inafanyika. Halo, tuko ndani yake na tunapata heshima kwa kumfadhili. Kweli, nini kitatokea ikiwa ghafla kuna kashfa juu yake? Hutaki kuhusishwa naye.

Au ikiwa unajua kuwa ni kashfa ya uwongo, angalau, unataka kufanya kazi nyuma ya pazia. Unataka ihusishwe angalau na Paulo iwezekanavyo. Kwa hivyo, unajua ghasia hii inayoendelea.

Unasema, sawa, tutashughulikia hili nyuma ya pazia. Paul, tafadhali usiingie huko. Sasa, tunajua kwamba Paulo alipenda kwenda kuhubiri hata katika hatari.

Katika Matendo sura ya 21, kuna ghasia hekaluni. Warumi wanamtoa nje na anataka kuzungumza na watu, ingawa anaanzisha tena ghasia. Hapa, hana kwa sababu hapa, vizuri, unajua, hawa Asiarchs wamejiweka kwenye mstari kwa ajili yake.

Ana deni kwao katika suala la muundo wa kijamii. Na hivyo, ili kuzuia aibu kwao, pengine, yeye haendi wakati Waasia wanamwomba katika mstari wa 31 asiingie. Lakini fikiria hili.

Hapa walikuwepo watu waliokuwa viongozi katika jamii ya kipagani. Bila shaka, hawakuwa Wakristo. Vema, labda mmoja au wawili kati yao wakawa Wakristo, ingawa ungefikiri kwamba Luka angependa kutaja hilo kama angelijua kama alivyojua Sergio Paulo.

Lakini unafikiri jinsi Paulo alivyohusiana na watu. Paulo alihubiri imani ya Mungu mmoja. Hilo ndilo analoshutumiwa na Demetrio, kwamba anahubiri dhidi ya Artemi wa Efeso.

Vema, inaonekana, hakuwa akihubiri dhidi ya mungu yeyote haswa. Alikuwa akihubiri tu kwamba kuna mungu mmoja wa kweli na kwa hiyo, hupaswi kuwafuata wengine. Lakini hakuwa anazungumza hasa dhidi ya Artemi wa Efeso.

Lakini kwa hali yoyote, kwa mtu anayeamini Mungu mmoja, unajua, anafanya kazi nzuri ya kuhusiana na watu ambao hawakubaliani naye. Na huo ni mfano mzuri kwetu katika jamii ambazo si za Kikristo kabisa, ambayo inamaanisha karibu kila jamii kwa sababu hakuna jamii ambayo kila mtu anamfuata Yesu kweli. Anatupa mfano hapa sio kwa kuwa mtenganishaji, lakini kwa kujumuika na utamaduni na kufikia utamaduni.

Sasa, ulicho nacho katika Ufunuo ni tofauti kidogo. Kile ulichonacho katika Yohana 15:18 hadi 25, ikizungumzia ulimwengu unaokuchukia, ni tofauti kidogo kwa sababu wanashughulikia aina tofauti ya hali ya kijamii. Unapokuwa katika mateso, unapoteswa, vema, mistari inachorwa kwa uwazi zaidi.

Na tunaona hili kwa Yesu, pia. Namaanisha, Yesu yuko tayari kula pamoja na watoza ushuru na wenye dhambi. Lakini anafanya nini anapokula pamoja na watoza ushuru na wenye dhambi? Vema, kila tunaposikia anachofanya, inasema walikuwa wakimsikia kwa furaha.

Alikuwa akiwahubiria habari njema ya ufalme. Kwa hiyo, sisi si marafiki na ulimwengu ili tuweze kunyonya maadili ya ulimwengu kama vile uasherati, uchu wa mali badala ya kuwajali maskini, au mambo kama hayo. Tuko pale kuleta tumaini na nuru na ukweli na amani, mambo mema kwa ulimwengu.

Tuko ili kuwa na uvutano wa mema kwa ulimwengu, si kuathiriwa na mambo mabaya ya ulimwengu, na si kusema kwamba kila kitu katika ulimwengu ni mbaya. Lakini tunaona njia tofauti katika sehemu mbalimbali za Agano Jipya. Wakati mwingine watu hupendelea moja tu au nyingine, na tunahitaji kuwa wasikivu kwa nyakati ni nini, na kile wanachohitaji.

Hii ilikuwa nafasi nzuri sana kwa Paulo kuhudumu, lakini fursa hii inakaribia mwisho upesi. Karani wa jiji anasimama na kuhutubia watu ambao wamekuja kwenye jumba la maonyesho na kuimba wimbo ambao mara nyingi ulitumiwa kwa miungu ya kale. Walikuwa wakisema tu, Artemi wa Efeso ni mkuu, na wanarudia tena na tena.

Kweli, aina hizo za nyimbo tunazozijua tangu zamani. Ilikuwa ni njia ya kumsifu mungu wa kike. Na karani wa jiji anaingia.

Luka anatuambia kwamba wengi wa watu huko hawakujua hata ghasia hizo zilihusu nini. Hawakujua ilikuwa na uhusiano wowote na Paulo. Karani wa jiji anaingia.

Yeye ndiye grammetus, ambayo katika sehemu nyingi alikuwa tu mwandishi, inaweza hata kumaanisha mtu ambaye aliwasaidia watu na hati zao za kisheria. Lakini huko Efeso, hicho kilikuwa cheo cha ofisa mkuu. Kwa hiyo, huyu ndiye ofisa mkuu wa Efeso.

Na umati unanyamazisha baadhi anapokuja kwenye jukwaa kwenye jumba la maonyesho. Ukumbi wa michezo, kwa njia, ulikuwa na sanamu za Artemi na vitu vingine karibu. Ilikuwa ni ukumbi wa kipagani kama Efeso kwa ujumla ulivyokuwa.

Na wananyamaza wakimuona. Ikiwa huu ni mkutano usio wa kawaida wa kusanyiko, basi, yeye ndiye anayehusika. Na hivyo, ni vyema wakanyamaza kwa sababu vinginevyo, wasingesikia lolote alilosema.

Naam, wangewezaje kumsikia hata hivyo? Kweli, kwa kawaida katika ukumbi wa michezo, unaweza kusikia watu. Ilijengwa kwa acoustics. Hawakuwa na maikrofoni.

Lakini ikiwa watu walinyamaza, wanapaswa kumsikiliza. Angeweza kuonyesha sauti yake. Sasa anaongea.

Na alipataje habari hii? Anajuaje kwamba Demetrio ndiye aliyechochea ghasia hiyo? Yamkini Waasia, ambao ni walezi wa Paulo, walipata habari kwa wenzao, ofisa wa jiji hilo, nyuma ya pazia ili aweze kutuliza umati. Na analaani waziwazi Demetrio kama demagogue. Sasa katika jamii yenye heshima na aibu, hiyo ina maana kwamba Demetrius pengine angetaka kujibu mapigo.

Lakini karani wa jiji alisema, ikiwa hili linahitaji kushughulikiwa, linahitaji kushughulikiwa katika mahakama. Kwa hiyo hiyo inaweza kuwa ndiyo sababu Paulo haishii mjini baadaye. Lakini hata hivyo, anazungumza kuhusu makusanyiko halali katika mistari ya 39 na 40.

Mambo haya yanapaswa kushughulikiwa katika kusanyiko halali. Anasema mahakama ziko wazi. Magavana wako hapa.

Hii inaweza kuwa wakati mmoja, muda mfupi baada ya kuuawa kwa gavana, wakati kulikuwa na watu wawili ambao walikuwa wakifanya kazi mahali pake. Lakini kwa vyovyote vile, Efeso ulikuwa mji huru, kama tulivyosema kuhusu Athene na Thesalonike. Haikuwa koloni, lakini ilikuwa mji huru na seneti yake na mkutano.

Lakini hii ilitegemea kabisa nia njema ya Warumi. Migogoro ndani ya jiji nyakati fulani ilisababisha Warumi kuingilia kati. Kwani, liwali, au pengine katika kipindi hicho, maliwali, makao makuu yao yalikuwa katika jiji la Efeso.

Kwa hivyo, haukutaka kufanya fujo kwa sababu jiji linaweza kupoteza marupurupu. Na nyakati fulani baadhi ya majiji ya Kigiriki ya Asia Ndogo yalipoteza mapendeleo kwa sababu ya ghasia. Kweli, Luka, napenda jinsi Luka anavyosimulia mambo.

Ana furaha. Yeye ni chanya. Lakini yeye ni kama Josephus kwenye ghasia za kupinga Wayahudi.

Kulipotokea ghasia dhidi ya Wayahudi, Josephus anaripoti matukio ya awali, vielelezo vya kisheria vilivyosema, sawa, sawa, Wayahudi, hili halikuwa kosa lao. Hizi ni haki zao. Wamedaiwa na wenye mamlaka.

Na Josephus daima ana shauku ya kuonyesha jumuiya ya Wayahudi haikuanzisha ghasia. Sasa, Luka anahangaika sikuzote kuonyesha kwamba si Paulo aliyeanzisha ghasia hizo. Na kwa kuzingatia kile tunachojua juu ya Paulo, hiyo ina mantiki.

Paulo aliyeandika barua za Paulo hangeanzisha ghasia. Baada ya kusema hivyo, Luka anahitaji kuonyesha hili kwa sababu ni ipi mojawapo ya mashtaka makuu dhidi ya Paulo, mashtaka ya awali dhidi ya Paulo katika Matendo 24 na mstari wa 5? Naam, anazunguka kuanzisha ghasia. Kwa hiyo, anaweza kushtakiwa kwa uchochezi, ambayo ni hatia ya kifo.

Sasa, ukiangalia katika kitabu cha Matendo, kuna ghasia kadhaa ambapo Paulo anaenda. Unazo katika Matendo sura ya 13, na katika Matendo sura ya 14, una matukio haya ya umati. Nani anaanzisha ghasia hizo? Naam, inaonekana kama mara nyingi ni jumuiya ya Wayahudi katika miji.

Matendo sura ya 19, si jumuiya ya Wayahudi katika Efeso. Kama tu katika Matendo sura ya 16, sio jumuiya ya Wayahudi huko. Wote katika 16 na 19, ni kwa sababu Paulo ni Mungu mmoja.

Ndio maana anashutumiwa kutoka vyanzo vya kipagani. Lakini huko Efeso, jumuiya ya Wayahudi inaishia kulaumiwa kwa ajili yake. Paul hapandi jukwaani kwa sababu ameombwa asifanye hivyo.

Lakini mtu fulani kutoka katika jumuiya ya Kiyahudi anachukua jukwaa kutoka kwa sinagogi ambalo Paulo aliligawanya kwa sababu wengi wa sinagogi walienda pamoja na Paulo kama waumini wa Kiyahudi katika Yesu. Na wale wengine wa sinagogi waliobaki, wakamweka mbele Aleksanda, ambaye ni mshiriki wa sinagogi, ajaribu kujitenga na Paulo. Ingawa Paulo anashutumiwa kuhubiri imani ya Mungu mmoja na kuhubiri dhidi ya Artemi, hawataki kuhusishwa na hili.

Hawataki kutikisa mashua. Hii ni jumuiya yao. Lakini mara umati unapotambua kwamba yeye ni Myahudi, wanapiga kelele, zaidi sana, Artemi wa Waefeso ni mkuu.

Na kwa hivyo, jamii ya Wayahudi ya eneo hilo inaishia kulaumiwa kwa hilo, ingawa hawakuanzisha ghasia hii. Kwa hiyo, haishangazi katika Matendo sura ya 21 kwamba watakuwa Wayahudi kutoka Efeso, kutoka katika sinagogi, ambao wataenda kumshtaki Paulo kwa kumchukua Mmataifa wa Efeso, Trofimo, kuingia naye hekaluni. Na wanaanzisha fujo huko.

Lakini tena, Paulo hakuanzisha ghasia hiyo. Kwa hivyo, ni muhimu kuona hili na kuona kwa nini Luka anaendeleza hivi jinsi alivyo. Kama nilivyobishana mwanzoni, hii itakuwa nyenzo ya kweli, lakini Luka sio lazima ajumuishe kila kitu.

Tumeona kwamba anaacha mbali sana. Kwa hivyo, kuna sababu ya msisitizo huu. Karani wa jiji anamfedhehesha Demetrio, lakini huenda Waasia waliaibishwa, ambayo huenda ikawa ni sababu mojawapo ya Paulo kukwepa Efeso katika Matendo sura ya 20 na mstari wa 16 .

Wafafanuzi wengi, Ben Witherington, mimi mwenyewe, na wengine mara nyingi wamebisha hili. Kwa kiasi fulani ni kwa sababu Luka anaitoa kwa uwazi ili kuokoa muda. Je, hilo litamwokoaje Paulo wakati wa kukwepa Efeso anapolazimika kungojea wazee kutoka Efeso hadi Mileto, ambako anaenda? Sehemu yake inaweza kutegemea mahali ambapo meli yake ingesafiri, lakini kuna uwezekano mkubwa ilikuwa kuokoa muda kutokana na majukumu ya ukarimu.

Ukienda katika jiji ambalo umekuwa kwa muda mrefu, unajua, kila mtu atataka kukutembelea. Kila mtu atataka utembelee. Watu wanaweza kuudhika usipowatembelea.

Kwa hivyo, katika tamaduni ambazo hazina hiyo, tunaweza kuwa hatujui hilo. Lakini tamaduni ambazo zinafahamu wajibu wa ukarimu zinaweza kuelewa zaidi ya hilo. Watu hukasirika ikiwa uko mjini na hutaacha kuwatembelea.

Na tunayo hayo katika herufi za zamani ambapo watu walisema, oh, nilisikia ulikuja ndani ya maili 30 na hukunitembelea. Nimeumia. Lakini sababu ambayo inaweza kuwa sababu ya ziada ambayo Luka hataji ni kwamba Paulo hakukaribishwa na pengine ingefanya madhara zaidi kwa kanisa kuliko mema kwa Paulo kujitokeza huko Efeso.

Unajua, si kama Waasia hawakumpenda, lakini ilikuwa bora kwa kila mtu ikiwa mambo yalikuwa chini. Kwa hivyo, Paulo haji mwenyewe hapo kwa wakati huu. Ingawa atakachosema katika ujumbe wake ni kwamba, hutaona uso wangu tena.

Matendo sura ya 20, tunayo katika mistari michache ya kwanza, tunaye Paulo akisafiri kwenda Akaya tena, akipumzika pamoja nao. Na barua kwa Warumi iliandikwa kutoka huko na kadhalika. Lakini pia, tunakuja kwenye simulizi la Eutiko walipofika Filipi, wee inaanza tena.

Kwa hiyo, Luka anajiunga nao tena baada ya miaka mingi na kisha wanasafiri kwa siku sita. Hawana pepo nzuri walizofanya kwa safari ya siku mbili kabla ya kuvuka kutoka Neapoli, jiji la bandari la Filipi hadi Troa. Naye yuko kule Troa akizungumza na waumini na wana kile kinachoonekana kuwa ni mkutano wa Jumapili jioni.

Kuna mzozo fulani iwe ni Jumamosi jioni au Jumapili jioni. Nadhani ushahidi wote kwa pamoja labda unalingana na mkutano wa Jumapili jioni ambao huchukua usiku kucha. Je, hii ni kielelezo cha kufanya mikutano ya Jumapili ya usiku kucha? Labda sivyo.

Pengine sababu ya wao kufanya mkutano huu wa Jumapili usiku kucha ni kwa sababu, kama andiko linavyosema, Paulo alikuwa anaondoka siku iliyofuata. Kwa hivyo, ikiwa atakutana nao kuhusu mambo, hana budi kuvuta mtu anayelala usiku kucha na itawabidi kuvuta mtu anayelala usiku kucha ili kusikia ujumbe wake. Naam, kama Yesu alivyosema, roho i radhi, lakini mwili ni dhaifu.

Kwa hiyo, hapa ndipo Eutiko analala. Ilizingatiwa kuwa ni jambo baya kwa wanafunzi kusinzia walimu wao. Wakati mwingine walimu walitupa vitabu vyao kwa wanafunzi ili kuwaamsha.

Tunazo ripoti za hilo kutoka zamani. Lakini anaingia kwenye dirisha. Sasa madirisha mara nyingi yalikuwa makubwa.

Siyo kama kujifinya chini ya dirisha dogo. Mara nyingi ilikuwa kubwa sana, haswa madirisha ya juu juu ya ukuta. Nilifanya utafiti juu ya usanifu wa zamani, nikitazama vyanzo vingi ili kuangalia madirisha haya yalikuwaje.

Kawaida, vizuri, madirisha machache sana yalikuwa na glasi ndani yao katika kipindi hiki. Kioo kilikuwepo, lakini hakikutumika kwa kawaida kwa madirisha. Kwa hiyo, ilikuwa nadra sana katika madirisha katika kipindi hiki.

Wakati mwingine watu wangukuwa na viungio vya mbao au drapes au kitu fulani, ambacho wangefungua wakati fulani wa mwaka na kufunga nyakati fulani za mwaka. Lakini hii ilikuwa dirisha kubwa, uwezekano mkubwa. Kwa nini ameketi dirishani na kwa nini analala? Hilo nyakati fulani linaunganishwa na swali, kwa nini Luka anataja vinara vya taa? Vema, wengine husema kwamba labda vinara vya taa vinaonyesha kwamba huo haukuwa mkutano wa uasi kwa sababu walikuwa na nuru.

Hawakuwa wakikutana gizani. Wengine wanasema harufu ya mafuta au joto la mafuta lingeweza kumtia usingizi. Na marafiki zangu wanaonuka mafuta mengi wanasema hayana athari hiyo kwao.

Lakini basi mmoja akasema, ndio, ina athari hiyo kwangu. Kwa hiyo, sijui. Lakini kwa hali yoyote, harufu ya mafuta au joto inaweza kuwa imefanya kiti cha dirisha kuhitajika ili kuondokana na hilo.

Ingawa kwa wakati huu wa mwaka, siamini, hali ya hewa inaweza kuwa hivyo. Lakini labda ukweli ni kwamba alilala licha ya ukweli kwamba taa ilikuwa inapatikana. Vyovyote vile, anaanguka dirishani na Paulo anashuka na kumwinua kwa lugha fulani ambayo ni ukumbusho, unajua, akimuangukia, akiwakumbusha Eliya na Elisha, wakiinua watu.

Sasa hii iko kwenye nyenzo za WE. Kwa hivyo, tunayo maoni hapa ambapo Luka mwenyewe ni shahidi. Kijana huyo anachukuliwa akiwa hai.

Haionyeshi kwamba hakukuwa na chochote kibaya naye. Haionyeshi kwamba hakuwa na kizunguzungu kidogo au kitu. Lakini kwa vyovyote vile, yuko hai na yuko vizuri, jambo ambalo hawakufikiri angekuwa, hasa jinsi alivyotua.

Tunazo ripoti zingine za zamani za watu kuanguka kutoka kwa vitu na kuvunjika shingo na kadhalika. Na kisha Paulo anafanya nini? Je, anasema, vizuri, alilala wakati wa mahubiri yangu. Ni lazima kuwa boring. Kila mtu aende nyumbani.

Hapana, anamaliza. Anaenda usiku kucha na kisha wanakula pamoja tena na kumega mkate pamoja tena.

Na safari zake zinavutia sana. Na sitaji maeneo yote katika sura ya 20 alikosafiri, ingawa ninayashughulikia zaidi katika ufafanuzi wangu. Nitataja baadhi yao katika sura ya 21.

Lakini Paulo anatoa hotuba ya kuaga hivi karibuni. Hotuba za kuaga kwa hakika zilikuwa aina ya hotuba za zamani. Kwa kweli, katika fasihi ya Kiyahudi, mara nyingi yalikuwa maagano wakati mtu alikuwa karibu kufa.

Lakini katika fasihi ya zamani kwa ujumla, mara nyingi ulikuwa na hotuba za kuaga. Katika mistari hii, 18 hadi 35, Paulo anahutubia wazee wa Efeso ambao wamelazimika kukusanyika haraka sana, kuacha kila kitu, na kuja kukutana naye Mileto. Na kuna ulinganifu mwingi na barua za Paulo, hata katika maneno.

Kwa kweli, kulikuwa na monograph nzima juu ya hili na Steve Walton. Kuna kazi nyingine nyingi zinazotaja haya. Steve Walton alikuwa anataja tu ulinganifu na 1 na 2

Wathesalonike, ambao walikuwa miongoni mwa Paulo, vizuri, 1 Wathesalonike, pengine barua ya kwanza ya Paulo, kama si yake ya kwanza, ya pili mapema yake.

Na wengine wameona ulinganifu na barua zingine za Pauline, zinazolingana nyingi sana. Tunasoma kuhusu Paulo akiwahutubia wazee katika Agano la Kale. Anazungumza juu yao kama waangalizi na jinsi Mungu amewafanya kuwa wachungaji.

Tuna uhusiano sawa kati ya maneno haya katika Tito sura ya 1, na hasa ikiwa ni pamoja na wachungaji katika 1 Petro sura ya 5. Kwa hiyo, katika karne ya kwanza, inaonekana kwamba wazee wa kanisa walikuwa pia waangalizi, episkopoi, ambayo ni lugha ambayo baadaye inakuwa inatumiwa na wakati unapofika kwa Ignatius, inatumiwa kwa kile tunachokiita maaskofu. Kwa hivyo hilo lilibadilika haraka sana, lakini katika kipindi hiki, hawa walikuwa bado waangalizi, labda makanisa ya mahali. Wanaweza kuwa na wengi kwa kila kanisa la mtaa hata kama tunasoma baadhi ya vifungu vingine kwa usahihi.

Na pia walikuwa wachungaji, walikuwa wachungaji. Mchungaji ni Kilatini tu kwa mchungaji, poimein kwa Kigiriki. Katika Agano la Kale, viongozi wa watu wa Mungu mara nyingi waliitwa wachungaji.

Shepherd alikuwa ni sitiari ya mara kwa mara kwa viongozi, hata kwa wafalme wanaorudi nyuma nadhani hadi fasihi ya Wasumeri. Ni kila mahali katika Homeri, Agamemnon, mchungaji wa watu wake kama mfalme wa Akaeon. Kwa hiyo, kwa hali yoyote, hawa ni watu wanaohusika.

Na katika mafundisho ya Yesu, hawa si watu wanaopaswa kujitawala juu ya kundi. Hawa ni watu wanaopaswa kutumikia kundi na wanapaswa kulichunga kundi. Na Paulo alijionyesha kuwa kielelezo kwao, ambacho mara nyingi wanafalsafa waadilifu na wanafalsafa walifanya.

Anasema katika mstari wa 26 baada ya kuzungumza juu ya mchana na usiku kuwahudumia watu nyumba kwa nyumba na pia katika makusanyiko makubwa zaidi, anasema katika mstari wa 26, mimi sina hatia ya damu ya watu wote. Vema, hiyo inasikika kama Ezekieli 33 mistari ya 8 na 9, pia Ezekieli 3, lakini Ezekieli 33. Na kisha anaendelea kuzungumza juu ya wachungaji katika mstari wa 28, labda kuamsha Ezekieli 34, ambayo inapendekeza kwamba ingawa Luka hataji miunganisho yote, Luka haendi kwa undani.

Luka anakumbuka hotuba halisi ambayo Paulo alitoa na Paulo anafafanua maandiko fulani kutoka kwa Ezekieli. Pia katika mstari wa 29, unajua, wachungaji wako, unahitaji kuangalia kwa sababu kutoka kwa idadi yako mwenyewe mbwa mwitu watatokea. Vema, huko nyuma katika Luka 10 na mstari wa 3, Yesu anaonya kwamba anawatuma wanafunzi wake kama wana-kondoo kati ya mbwa-mwitu.

Lakini hapa katika Matendo 20, mstari wa 29, tunaona kwamba mbwa-mwitu watakuja kati yao, watakuja kati ya wana-kondoo, kati ya kondoo. Mafundisho ya uwongo yakawa suala kubwa sana huko Efeso kama tunavyoona baadaye na katika maeneo mengine mengi pia. Ni jambo tinalohitaji kuchunga sana.

Sasa hatuzungumzii watu kushikilia tofauti ndogo ndogo kwenye mambo madogo. Ninamaanisha, vitu hivyo kwa wakati vinaweza kukua na kuwa mbaya zaidi. Tunataka kuwa sahihi iwezekanavyo.

Hatuvunji ushirika juu ya mambo madogo. Lakini unapokuwa na mafundisho mazito ya uwongo, hilo linahitaji kushughulikiwa. Na watu wanapokuwa kama mbwa mwitu, yaani wanaanza kuwanyonya kondoo kwa maslahi yao binafsi, inabidi uangalie.

Paulo amewateua wazee au labda, unajua, huko Efeso wamekomaa vya kutosha sasa hivi kwamba wanaweka baadhi ya wazee wao wenyewe. Lakini inaweza kuwa mbaya sana. Tunapaswa kuwa makini.

Na wakati mwingine, ninamaanisha, kuna watu, marafiki zangu ambao nilianza nao miaka mingi iliyopita ambao walikuwa wakimtumikia Bwana. Namaanisha, wengi wa wale waliokuwa wanamtumikia Bwana wakati huo bado wanamtumikia Bwana. Lakini nina marafiki wa karibu sana katika huduma ambao wameanguka.

Na baadhi yao hawana uadui. Ninamaanisha, bado, ninamaanisha, wanawapenda Wakristo. Wao tu, lakini kuna wengine ambao walienda vibaya.

Na hivyo, Paulo anaonya dhidi ya hilo. Na hatuwezi kuwaacha kondoo wadhuriwe na hilo. Tunapaswa kuwalinda kondoo.

Roho Mtakatifu anashuhudia, asema, katika kila mji ambao uko hatarini kwake katika Yerusalemu. Na anasema kwamba hiyo ni sehemu ya mfano wake wa dhabihu, kuwa tayari kuteseka kwa ajili ya watu wa Mungu. Anasema, ingawa Roho Mtakatifu anashuhudia jambo hili katika kila mji, ninaazimia kwenda huko kwa sababu nitatimiza wito wangu hata iweje.

Paulo alisukumwa na wito wake. Unajua, inapowaka ndani yako, utafanya hivyo na hakuna kitakachokuzuia. Hutaki kukimbia juu ya watu nayo.

Kumbuka Paulo na Barnaba. Lakini Paulo anaenda kutimiza wito wake. Hakuna kitakachomzuia, kutia ndani kifo chenyewe.

Kwa hiyo, hii ina maana gani? Roho Mtakatifu humshuhudia katika kila mji. Naam, pengine roho ya unabii. Tunapata mifano ya hayo baada ya haya anapokwenda Tiro na pia anaposimama Kaisaria, anapokea unabii kama huu.

Huko Tiro, unabii unasema tu kwamba walimwambia kwa roho kwamba asiende. Na katika mstari wa 11 katika Kaisaria, ni wazi sana kile kitakachomtokea, ambacho pengine ndicho kiini cha kile kilichotokea katika Tiro pia. Kwa hali yoyote, kuna njia nyingi.

Kulikuwa na watu wachache ambao hawakuamini unapaswa kutumia njia katika kuzungumza, lakini wasemaji wengi walikubali. Na ninamaanisha, vitu vingine hutoa hisia, njia, na mara nyingi huruma. Hii mara nyingi ilitumiwa na mshtakiwa katika kuzungumza na ilitumiwa kwa njia nyingine pia.

Lakini Paulo anasema naliwasihi kwa machozi. Na kufikia wakati anamaliza, watu wanalia kwa sababu wanajua kwamba wanaweza wasiuone uso wake tena. Na mapenzi yao kwa Paulo yanawasilisha jambo ambalo Luka hangeweza tu kuwasiliana kwa kusema, unajua, Paulo ni mtu mashuhuri.

Kila mtu anapaswa kumpenda Paulo. Naam, unaweza kuona jinsi watu walivyompenda Paulo. Wakati fulani, kulingana na malezi yao wenyewe, tunaweza kuchukua mambo fulani katika barua za Paulo ambapo anapaswa kuwa imara na kukosa mambo mengine.

Barua za Paulo zimejaa mahangaiko ya kichungaji na upendo. Na ndiyo, wakati mwingine yeye ni thabiti, lakini uimara huo mwingi unasababishwa na upendo, kwa kuwajali watu. Kwanza Wathesalonike, tungalitoa maisha yetu wenyewe kwa ajili yenu.

Kama vile mama mwenye kunyonyesha anavyowajali watoto wake, mengi zaidi ya hayo. Na Paulo alikuwa mtu wa namna hiyo, akiongozwa na wito wake, bali mtu wa watu. Sijui kama alikuwa mcheshi au mcheshi.

Pengine alikuwa mcheshi. Nadhani sipendi kujua kwa sababu mimi ni mtu wa ndani. Lakini nadhani Mtume Yohana pengine alikuwa mtu wa ndani.

Kwa hiyo, tuko sawa. Peter bila shaka alikuwa mtu wa ndani. Lakini Paulo alipendwa na watu.

Baadhi ya watu hawakukubaliana naye. Baadhi ya watu hawakumpenda. Lakini watu waliomfahamu kweli, unawaona wakilia.

Unawaona wakimbusu. Sasa, kumbuka jinsi busu lilivyofanywa wakati huo. Tamaduni tofauti hufanya hivyo kwa njia tofauti.

Unaweza kuwa na busu kwenye midomo katika tamaduni fulani ya jadi ya Kirusi, na busu kwenye mashavu katika utamaduni wa jadi wa Kifaransa. Katika utamaduni wangu, hiyo inachukuliwa kuwa duni ya usafi. Usikaribie kiputo changu cha anga.

Lakini tunaweza kukumbatia watu tunaowapenda. Lakini kwa hali yoyote, tamaduni tofauti hufanya tofauti. Lakini katika utamaduni wa kale wa Mediterania, wanafamilia na marafiki wa karibu au mwanafunzi na mwalimu, mwalimu na mwanafunzi mara nyingi wangesalimia kwa busu.

Unaweza kumsalimia mtu anayeheshimika sana au mlinzi wako. Unaweza kuwabusu kwenye mikono. Lakini kwa kawaida, busu hiyo ilikuwa busu nyepesi kwenye midomo, sio busu ya shauku.

Hiyo ilihifadhiwa kwa wapenzi. Lakini busu nyepesi tu kwenye midomo. Mwalimu angeweza kumpa mwanafunzi busu kwenye paji la uso au kitu.

Lakini kwa kawaida, wanafamilia hubusu kidogo kwenye midomo. Na hilo labda ndilo lililokuwa likiendelea hapa walipomwona Paulo akiondoka. Vema, katika kipindi kijacho, tutageuka katika sura ya 21 na tutajifunza kuhusu baadhi ya safari za Paulo, baadhi ya unabii, na wakati Paulo anakaribia kupata matatizo tena.

Na hii haitatatuliwa haraka sana.

Huyu ni Dk. Craig Keener katika mafundisho yake juu ya kitabu cha Matendo. Hiki ni kipindi cha 20 kuhusu Matendo sura ya 18 hadi 20.